

CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE LA BISERICA *BUNA VESTIRE ȘI SF. ARHANGHEL MIHAIL*, DIN SATUL URȘI, COMUNA POPEȘTI –VÂLCEA

Mariana Iosifaru¹

marianaaiosifaru@yahoo.com

Carol Terteci

terteci.carol@gmail.com

Claudiu Aurel Tulugea

claudiutulugea@yahoo.com

Keywords: *preventive archaeological researches, wooden church, hoard, 1848.*

Summary: *Church of the Annunciation and St. Michael the Archangel, from Urși village, commune Popești, was built on October 16, 1757 or 1784, by Ion Danciu and priest Costandin. Severely affected by the earthquake in January 1838, officer Nicolae Milcoveanu start rebuilding the church in 1843.*

The repairs in the summer of 2013 required also archaeological research which has resulted in several findings. The most significant is the coin hoard consisting of 99 coins of silver and copper dating in the second half of the eighteenth century and the first half of the nineteenth century (1755-1848). The hoard was probably buried in the months of October-November 1848, in the turbulent times of the autumn of that year.

Terenul din intravilanul comunei Popești, sat Urși, proprietatea parohiei Urși, sit arheologic în care va fi consolidată și restaurată biserica de lemn ***Buna Vestire și Sf. Arhanghel Mihail*** a fost cercetat arheologic în perioada 20-22.08.2013. Cercetarea a fost efectuată conform autorizației de săpătură arheologică preventivă nr. 175 /2013².

Comuna Popești este situată în partea central-vestică a județului Vâlcea, în partea de nord-est a Piemontului Oltețului, pe cursul inferior al râului Luncavăț, de o parte și de alta a acestuia.

În cadrul județului Vâlcea, comuna Popești se găsește la cca. 40 km de Rm. Vâlcea, pe DN 65C Horezu - Craiova și DJ 677A Dăești - Slăvitești. Comuna se află la o altitudine medie de 270 m, în zona geografică de deal din Subcarpații Getici. Are în componența sa un număr de șapte sate: Popești, Curtea, Dăești, Firijba, Meieni, Urși și Valea Caselor³.

¹ **Mariana Iosifaru**, arheolog expert, șef secție Arheologie, Muzeul Județean "Aurelian Sacerdoțeanu" Vâlcea; **Carol Terteci**, arheolog debutant, muzeograf, Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea; **Claudiu Aurel Tulugea**, arheolog specialist, doctor în istorie, Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea.

² Colectiv de cercetare: Mariana Iosifaru, Carol Terteci, Claudiu A. Tulugea, Ioana Ștefan.

³ B.O. 1968, p. 1049.

Denumirea satului Urși⁴ provine de la locuitorii mai multor văi apropiate, adunați la un loc și pentru că cea mai mare parte a comunei era pe Valea Ursului, au numit și comuna Urși⁵.

Situl arheologic de la Urși este situat pe malul stâng al Luncavățului, pe un platou aflat la marginea de N a satului, spre satul vecin Cucești, pe partea stângă a drumului, la cca. 100 m de acesta. Accesul se face pe o alee de cca. 10 m lățime. În jurul bisericii se află cimitirul. Suprafața ocupată de biserică și cimitir este de 2860 mp.

Descoperirile arheologice întâmplătoare de pe raza comunei Popești constau în unelte litice de piatră⁶, fragmente ceramice preistorice⁷ și un tezaur monetar de argint, descoperit în 1903 de locuitorul I. G. Cârciușmaru, compus din 240 de monede, imitații geto-dacice după tetradrahmele lui Filip al II-lea⁸.

Monumente istorice identificate în comună și înscrise în *Lista monumentelor istorice* sunt: biserica de lemn *Buna Vestire* și *Sfântul Arhanghel Mihail*, (cod LMI/2004:VL-II-m-B-09954) din satul Urși și o *Cruce de piatră-monument comemorativ* (cod LMI/2004: VL-IV-m-B-10042) din satul Valea Caselor, ce datează din anul 1727⁹.

În comuna Popești au existat și alte biserici de lemn, acum dispărute:

- biserica de lemn din satul Meieni, cu hramul *Sfinții Voievozi*, construită de popa Pârvu și popa Radu, ajutați de enoriașii moșneni, la 24 august 1715¹⁰. Altă lucrare¹¹ indică anul 1749 (7257) pentru construirea bisericii;

- biserica de lemn cu hramul *Sfântul Nicolae*, din cătunul Valea Mare. Pisania: *Această sf(â)ntă biserică, den satul Urși, să/se știe că s-a făcut cu ajutoriul dumnealor, cre/știni, anume: Neacș(u) cu Ilie, Șerban ca să fie/trbuincioasă; și au ajutat și alți, cu ce au/putut; cu hramul Ssfântul Nicolae. Și s-au târnosit în luna lui dechemvrie7, la/leat 7280./Demetru.*¹² (7 decembrie 1771).

D. Garoafă¹³ consideră că este vorba de biserica amplasată inițial pe Dealul Higiului, la hotarul dintre satele Popești și Urși, ulterior lăcașul fiind reconstruit în locul unde se mai păstrează și astăzi pristolul, în punctul *La Ungureanca*;

- la 24 iulie 1780, în satul Valea Mare, o altă biserică de lemn este *târnosită* cu același hram, ctitorii acesteia fiind boier Ion Ciuciu și Barbu Simionescu¹⁴;

- biserica de lemn cu hramul *Intrarea în biserică a Maicii Domnului*, făcută în anul 1780 octombrie 14¹⁵, de enoriașii moșneni, în satul Dăești;

⁴ Lahovari 1902, p. 697.

⁵ Alessandrescu 1893, p. 454.

⁶ Benea et alii 2009, p. 14-15.

⁷ Garoafă 2013, p. 43-44.

⁸ Preda 1973, p. 435-436; Dumitrașcu 1982, p. 34; Petrescu-Dâmbovița 1995, p. 138.

⁹ Rizea, Ene 2007, p. 130.

¹⁰ Popescu-Cilieni 1941, p. 86.

¹¹ Garoafă 2013, p. 34.

¹² Apud Bălan 2005, p. 954.

¹³ Garoafă 2013, p. 51-52.

¹⁴ Popescu-Cilieni 1941, p. 85.

¹⁵ Popescu-Cilieni 1941, p. 86.

- biserica de lemn cu hramul *Sfinții Îngeri*, din satul Popești, Mahalaua Veche sau Șiliștea Veche (1835), făcută de locuitorii moșneni la 17 noiembrie 1800¹⁶;
- biserica de lemn cu hramul *Cuvioasa Paraschiva*, din satul Curtea, ridicată la 14 septembrie 1829,¹⁷ ctitor Dumitrașcu Radu și enoriașii moșneni, pe moșia Mănăstirii dintr-un Lemn.

Biserica de lemn cu hramul *Buna Vestire* și *Sfântul Arhanghel Mihail*, (foto. 1) din satul Urși, lăsată mult timp în paragină și ajunsă într-o stare de degradare extrem de avansată intră în atenția DJC PCN, un aport deosebit având D-na Ligia Rizea, care reușește să o înscrie în programul *60 de biserici de lemn din mediul rural din Oltenia de nord și sudul Transilvaniei* (jud. Hunedoara, Sibiu, Gorj și Vâlcea), demarat de *Ordinul Arhitecților din România* și *Fundația Pro Patrimoni*¹⁸. În iulie 2010 se realizează o structură de protecție temporară, se intervine la desfacerea bolții altarului prăbușită pe 12 iunie 2010 și la consolidarea picturii, pentru ca în iunie 2012 să înceapă prin voluntariat lucrările de consolidare și restaurare a monumentului.

În literatura de specialitate sunt consemnate date diferite privind construcția bisericii: 16 octombrie 1757¹⁹ și anul 1784²⁰.

Ctitori sunt Ion Danciu și popa Costandin, biserica fiind ridicată pe moșia acestora²¹. Nicolae Milcoveanu devine proprietarul și administratorul moșiei Urși în 1838²² și, în această calitate, începe refacerea bisericii în 1843. Participarea tuturor păturilor sociale la ridicarea sfintelor lăcașe reprezintă o caracteristică a zonei Olteniei în sec. al XVIII-lea, pentru membrii comunității fiind un act de interes comun²³. Răzvan Teodorescu evidențiază o categorie specială de ctitori în Vâlcea - preoțimea, protopopii, iereii, ierodiaconii, care reprezintă o caracteristică a secolui al XVIII-lea și a celui următor în satele moșnenești ale Vâlcii²⁴. Alteori, constructorii de biserici sunt țăranii moșneni sprijiniți de o față bisericească sau de un boier al locului²⁵.

Însemnarea făcută în grinda de deasupra ușii bisericii - 7303 - (1794-1795) este considerată de majoritatea specialiștilor ulterioară construirii bisericii, probabil este data la care a fost fixată o nouă ușă la intrare sau bârna de deasupra acesteia, frumos decorată, cu sculptura în relief, reprezentând doi șerpi affrontați, având între ei un element cruciform, simbol al Casei Domnului (foto. 2).

În anul 1838 biserica este grav afectată de cutremurul din 11-12 ianuarie.

Pisania fixată deasupra ușii de intrare în biserică menționează aportul lui Nicolae Milcoveanu la refacerea bisericii: *Această sfântă și dumnezăiască*

¹⁶ Popescu-Cilieni 1941, p. 85.

¹⁷ Popescu-Cilieni 1941, p. 86.

¹⁸ Apostol, Stoica 2012, p. 7-11, cu mulțumiri.

¹⁹ Popescu-Cilieni 1941, p. 85; Stoicescu 1970, p. 687.

²⁰ Anuar 1909, p. 233.

²¹ Garoafă 2013, p. 68.

²² Garoafă 2013, p. 56.

²³ Teodorescu 2009, p. 140-148.

²⁴ Teodorescu 2009, p. 143.

²⁵ Cristache-Panait 1995, p.35.

biserică, unde se p|răznuește hramu Buna Vestire și Arhanghelu Mihail, |din temeliia ei au fost făcută de cti(t)ori vechi, ale că|rora anume sânt scrise la pomelnic; |și ajungând în |dărăpănare s-au sculat întru ajutori d(umnealui), d(omnul) prapo[rgic]/Nicolae Milcoveanu, de au pus-o pă temelie și au coperi|[t-o] ...curtea și cumpărăn[d]...|...[au îno]it-o cu zugrăveală.²⁶ (foto. 2).

Icoanele din altar au fost realizate pe [ch]eltuiala și os(â)rdiia... sf(in)te ico(a) to(a)te/...[zu]grăvit de dumnealui/...a...l... .. Nae Milcovea[nu], așa cum glăsuiește inscripția deteriorată de pe icoana de lemn reprezentând pe Arhanghelii Mihail și Gavriil. Portretul ctitorului este în pronaos, pe peretele de vest, în dreapta intrării în biserică, ținând în mână ctitoria D(umnalui) d(omnul) praporgic Nicolae Milcoveanu, îmbrăcat în costumul colorat al vremii²⁷. Pomelnicul de la proscomidie redă numele zugravilor: Gheorghie,/Nicolae,/Ioan,/zuger(a)v(i). Tot la proscomidie, la baza imaginii care-l înfățișează pe Iisus cu vița, este consemnat: 1843 mai 27: Gheorghe zugrav din Urși, dar și Pomelnicul d(umnalui), D(omnul)/praporgic Nae Milcoveanu, de pomenire./

Vii:/Nicolae,/Ștefan,/Ioan./

Morți:/Constandin/și cu tot /neamul lor.

Toate inscripțiile au fost datate <Cca.1843>²⁸.

Biserica are un plan simplu, dreptunghiular, cu absida altarului în continuare directă a corpului principal, nedecroșată, asemănător bisericii de lemn din Brezoi (biserica de lemn *Intrarea în biserică a Maicii Domnului* - 1789, ctitor viitorul episcop al Argeșului Iosif I, *născut în Loviștea Vâlcii*²⁹), acestea fiind singurele biserici din Vâlcea care mai păstrează această tipologie³⁰. Realizată în întregime din lemn de esență tare - stejar, fără turle sau clopotnițe, dimensiunile bisericii sunt modeste: 9,49 m lungime x 4,63 m lățime, cu pridvor deschis, sprijinit pe patru stâlpi sculptați cu motive tradiționale, dispuși pe latura vestică, fără parapet, pronaos în care se intră direct din pridvor, naos boltit, iluminat de două ferestre și altarul boltit situat în extremitatea estică a navei, prin prelungirea naosului cu o absidă poligonală, iluminat de trei ferestre.

Pereții perimetrali au fost realizați din șase grinzi - *blăni*, groase de 14-15 cm și late de 28-30 cm, cu secțiune dreptunghiulară. Pe a treia grindă, (la 0,63 m de la talpă și 1,10 m până la grinda superioară), în relief, este sculptat organic motivul decorativ al funiei torsate, lat de 8 cm, ce înconjoară biserica, terminându-se de o parte și de alta a ușii de la intrare (foto. 3). Învelitoarea este din șită pe șarpantă de lemn în patru ape, rotunjită la partea care acoperă altarul.

În luna august 2013, odată cu înlocuirea tălpilor de lemn deteriorate și realizarea unor fundații din piatră de râu prinsă cu mortar de var se deschid lucrările de cercetare arheologică preventivă.

²⁶ Apud Bălan 2005, p. 951.

²⁷ Apud Bălan 2005, p. 951.

²⁸ Crețeanu 1981, p. 112.

²⁹ Bălan 2005, pp. 952-953.

³⁰ Iorga 1930, p.190; Popescu-Cilieni 1941, p. 26.

³¹ Crețeanu 1968, p. 10; Crețeanu 1981, p. 108, 113.

La începerea lucrărilor fusese deja îndepărtată pardoseala din lemn de brad și pridvorul. Se mai păstrau doar tălpile și grinzele transversale pe care era fixată, acestea fiind grav afectate. Sub pardoseală, un strat gros de nisip fin în amestec cu puține urme de mortar și cărămizi sfărâmate, gros de cca 0,40-0,50 m, dispus direct pe nivelul de călcare de la ridicarea bisericii.

Biserica a fost ridicată pe o fundație din lespezi mari de piatră, având structură nisipoasă, și bolovani de râu, fără liant, pusă direct pe nivelul de călcare de la momentul construirii (foto. 4). Fundațiile nu erau vizibile la suprafața terenului, dând impresia așezării bisericii direct pe sol. De o parte și de alta a fundației a fost pus pământ bătătorit pentru a da rezistență acesteia. La bază, fundația avea un rând de pietre masive cu dimensiuni de: 80x36x30 cm, 52x35x15 cm, 68x28x17 cm. Între pietre, mai ales la partea superioară, fundația avea fixate cărămizi atât întregi, cât și fragmentare, adăugate de-a lungul timpului pentru a umple golurile dintre pietre (foto. 5). Nu a fost descoperită fundație de piatră pentru pereții despărțitori dintre pridvor-pronaos; pronaos-naos sau naos-altar. Pe fundația lată de cca 0,40-0,50 m și adâncă de -0,30-0,40 m față de nivelul actual de călcare, au fost fixate tălpile realizate din grinzi de lemn cu secțiuni de 0,20x0,40 m, dispuse atât longitudinal, cât și transversal. Sub grinda transversală dintre naos și altar, pe care era fixat iconostasul, a fost așezat un rând dublu de cărămizi cu următoarele dimensiuni: 25x11x4 cm, 20x10x5,4 cm, 25x11x3,5 cm, 23x11x4,5 cm. (foto. 6). Ceea ce ne-a atras atenția în timpul cercetării este faptul că în pronaos, în colțul de nord-est, au fost descoperite, sub nivelul de umplutură, pe o suprafață mică, cărămizi cu dimensiunile de 25x11x3,5 cm, așezate pe un strat de pământ galben, lutos, fin, dând impresia unei pardoseli de cărămidă (foto.7). Nu putem preciza dacă inițial biserica a fost pardosită cu cărămidă. Există prea puține elemente care să confirme acest lucru, deși există în Vâlcea biserici care au avut și altele care mai păstrează pardoseală din cărămidă: biserica de lemn din cătunul Cărpinișu, satul Anghelești, comuna Pietrari, cu hramul *Sfântul Nicolae* (1757) a avut inițial pardoseala din cărămidă în altar și lespezi de piatră fasonată în naos și pronaos, iar biserica de lemn din comuna Dănicei, satul Valea Scheiului, cu hramul *Înălțarea Domnului* (1767) mai păstrează încă pardoseala de cărămidă. Probabil(?) toate bisericile de lemn au avut inițial pardoseală din cărămidă, în această perioadă, pentru ca ulterior, în urma refacerilor, să fie înlocuită cărămida cu pardoseala din lemn.

Materialul arheologic descoperit constă în câteva fragmente ceramice în mare parte atipice, descoperite în umplutură, o cană fragmentară folosită la tămâiat care păstrează cărbuni arși în interior, descoperită pe latura de nord a altarului, lângă fundație, la -0,30 m adâncime, în exterior. Cana este modelată la roată, pastă cu nisip micaceu. Baza tăiată drept, corp cu umeri rotunjiți, gura și toarta rupte din vechime. Decor: la partea superioară două șențuiri și un val de culoare albă, întrerupt de toartă. Dimensiuni - I: 10,1 cm; DB: 7,34 cm, DM: 11,1 cm, DG păstrată: 7,9 cm. (foto. 8) Alte materiale: câteva fragmente de sticlă, puține cuie de fier puternic oxidate, fragmente de sfeșnice din lut și două monede de argint din anul 1905 (perforată central – foto. 9, nr. inv. 15792) și 1924 (foto. 10, nr. inv. 15793). Moneda din 1905 a fost descoperită pe latura de nord-est a altarului, lângă

fundație, la -0,05 cm. Moneda din 1924 a fost descoperită pe latura de sud a bisericii, în afara fundației, la -0,10 m adâncime, în dreptul naosului.

În ceea ce privește ceramica, se pare că ea aparține centrului ceramic de la Dăești³¹, unde se confecționau încă din sec. al XVIII-lea vase de uz comun: străchini, câni, ulcioare, farfuri și chiar obiecte de cult, în special sfetnice, păstrând vechile tradiții, alături de alte centre cunoscute: Horezu, Vlădiceni, Buda³². Materia primă – lutul, o procurau din zonă.

Cea mai importantă descoperire este tezaurul monetar compus din 99 monede de argint și aramă (14 monede de argint făceau parte dintr-o salbă), încadrate în a doua jumătate a sec. XVIII și prima jumătate a sec. XIX (1755-1848). Monedele au fost descoperite în altar, la proscomidie, la 10 cm sud de talpa fundației, în pământul de umplutură, la adâncimea de -0,30 m (foto. 11). Monedele erau depozitate într-un ulcior modelat la roată, pastă fină, ardere oxidantă, baza tăiată drept și ușor profilată, corp sferic, mânușa și gâtul rupte din vechime pentru a permite introducerea monedelor în vas. Ulciorul era ușor ars sub maxima rotunjire și deformat ușor în partea opusă și lângă toartă din timpul arderii. Decor: la partea superioară, un grup de linii incizate. Treimea superioară a vasului acoperită cu angobă albă și stropi neglijenți de smalt brun-verzui. Dimensiuni: I-12,8 cm, DM-11,8 cm, DG-3,1 cm, DB-6,8 cm (foto. 12). Ulciorul a fost descoperit în poziție oblică cu gura spre nord-vest. Monedele din salbă și cele de argint erau depozitate într-un săculeț, confecționat din fire de mătase cu țesătură fină, în diagonal, având, se pare, motiv decorativ în romburi, ușor reliefate, de culoare maronie, pe urzeală din bumbac (resturi din material au fost descoperite numai pe aceste monede). În momentul descoperirii, monedele aveau o patină verzuie sau verde-albăstruie, care s-a putut curăța ușor în laborator.

Monedele se eșalonează cronologic pe o perioadă de 93 ani, între anii 1755-1848, ceea ce corespunde în istoria Țării Românești cu domnia lui Constantin Racoviță (iunie 1753 - februarie 1756) și se termină cu domnia lui Gheorghe Bibescu (decembrie 1842 - iunie 1848), corespunzând perioadei în care în Țările Române nu se mai bătea monedă proprie. În Moldova și Țara Românească circulau numeroase monede de aur, argint și aramă, în primul rând cele turcești, apoi poloneze, rusești, austriece, venețiene și olandeze.

Emisiuni monetare din aceeași perioadă au mai fost descoperite în tezaurul de la Valea lui Pătru³³ (1755-1848), Leșile³⁴-Dolj (1754-1848), Broșteni³⁵-Mehedinți (1764-1842). În județul Vâlcea, a fost descoperit în anul 1998, de Popa Ion din satul Olteanca, comuna Glăvile, un tezaur monetar, compus din 636 de piese, eșalonat între anii 1754-1848³⁶. În colecția muzeului nostru au mai fost achiziționate de-a lungul timpului monede de argint austriece iar tezaurul de la

³¹ Informație Eugen Deca, cu mulțumiri.

³² Slătineanu 1938, p. 93.

³³ Rădulescu 2001, p. 119-122.

³⁴ Dumitrescu 2012, p. 171 - 181.

³⁵ Iliescu 1958, p. 457.

³⁶ Rădulescu, Deca 2003, p. 200 -203; Rădulescu, Deca 2004, p. 114 -130.

Bondoci-Copăceni, eşalonat între sec. XVIII-XIX conține un nr. de 7548 de monede (inedit, în curs de publicare).

Din cele 99 piese ce compun tezaurul, 36 sunt din aramă. Din acestea 30 sunt din anul 1816 și au valoare de *ein kreuzer* (1 creițar), una de *ein kreuzer* din 1812, două au valoare de 3 *kreuzer* (1800), două de 2 *kreuzer* (1848) iar ultima fiind uzată nu s-a putut identifica. Greutatea acestora este de 310,51 grame.

Celelalte 49 de monede de argint sunt eşalonate între 1755-1848: șase au valoarea de 10 *kreuzer* (1755-1799), 43 au valoarea de 20 *kreuzer* (1755-1848), greutatea acestora fiind de 292,2 grame. Monedele au următorii emitenți: Maria Theresia, Francis II (I), Joseph Maximilian III, Cristian Friedrich Karl Alexander, Cardinalul Hieronymus von Colloredo, Karl Theodor, Ioseph II, Ferdinand I, iar oficiile monetare de unde provin piesele (cele marcate) sunt: A - Viena; A - Amberg (pentru Bavaria); B - Kremnitz; C - Praga; E - Alba Iulia.

Monedele din salbă sunt din argint, 14 la număr, eşalonate între 1783-1848, toate fiind de 20 *kreuzer*, greutatea totală a acestora fiind de 89,28 grame. Monedele au următorii emitenți: Ioseph II, Francis II (I), Ferdinand I, iar oficiile monetare de unde provin piesele sunt: A - Viena; B - Kremnitz; C - Praga; E - Alba Iulia; F - Hall.

Îngroparea tezaurului este legată de evenimentele sfârșitului Revoluției de la 1848 din Țara Românească. În septembrie 1848 se organizase tabăra militară a generalului Gheorghe Magheru, pe câmpul de la Răureni, la sud de Rm. Vâlcea. La 28 septembrie 1848 se aștepta intrarea armatei turcești în Rm. Vâlcea, venind dinspre Drăgășani, iar la 6 octombrie trupele rusești intraseră în Oc. Mari, dând naștere la multe neajunsuri localnicilor (doc. nr. 173)³⁷. Autoritățile locale împreună cu armata rusă (căpitanul Denisov, numit de generalul Gasfor comandantul trupelor rusești de ocupație din Oltenia) încep acțiunea de recuperare a armelor și prafului de pușcă de la locuitorii județului Vâlcea (doc. nr. 205)³⁸. Se creează o stare de mare nesiguranță, se înmulțesc jafurile, fapt ce contribuie la îngroparea mai multor tezaure în lunile octombrie-noiembrie 1848.

Tezaurul de la Urși a fost îngropat într-un loc sigur – altarul bisericii, în timpul evenimentelor legate de anul 1848, poate chiar de Nicolae Milcoveanu, cel care reface, zugrăvește biserica și o înzestrează cu numeroase icoane, lăcașul de cult refăcut de el folosindu-l în vremuri tulburi pentru a-și ascunde probabil o parte din avere.

Odată terminate lucrările de restaurare la acest minunat monument de arhitectură, județul Vâlcea va înscrie în circuitul turistic un nou obiectiv iar comuna Popești își va putea păstra patrimoniul nealterat.

³⁷ Tamaș *et alii* 1978, p. 236 -237.

³⁸ Tamaș *et alii* 1978, p. 267-268.

BIBLIOGRAFIE

- Alessandrescu 1893 Alessandrescu C., *Dicționar geografic al județului Vâlcea*, București, 1893.
- Anuar 1909 Administrațiunea Casei Bisericii, *Anuar 1909*, București, 1909.
- Apostol, Stoica 2009 Apostol Virgil, Alexandra Stoica, *Proiect de restaurare-DTAC, Lucrări de restaurare și punere în valoare, Biserica de lemn „Buna Vestire,, și „ Sf. Arhanghel Mihail”, Urși, com. Popești, județul Vâlcea*, 2012.
- B.O. 1968 *Buletinul Oficial al RSR, P.I.*, 1968, nr. 105-107.
- Bălan 2005 Bălan Constantin, *Inscripții medievale și din epoca modernă a României (Județul istoric Vâlcea, sec. XIV-1848)*, București, 2005.
- Benea et alii 2009 Benea M., Blăjan M., Garoafă D., *Unelte litice descoperite pe teritoriul comunei Popești (județul Vâlcea). Studiu petrografic și arheologic*, în *Buridava, Studii și materiale*, VII, 2009, p. 14-15.
- Crețeanu 1968 Crețeanu Radu, *Bisericile de lemn din Muntenia*, București, 1968.
- Crețeanu 1981 Crețeanu Radu, *Bisericile de lemn din Vâlcea*, în *Mitropolia Olteniei*, nr. 1-3, 1981, Craiova, p. 104-112.
- Cristache-Panait 1995 Cristache-Panait Ioana, *Bisericile de lemn din centrul Piemontului Getic: Județele Olt, Vâlcea, Argeș*, în *Studii și Cercetări de Istoria Artei*, seria Artă Plastică, tom 42, București, 1995, p. 29-62.
- Dumitrașcu 1982 Dumitrașcu A., *Repertoriul descoperirilor monetare geto-dacice de pe teritoriul județului Vâlcea*, în *Studii Vâlcene*, Rm. Vâlcea, 1982, p. 29-35.
- Dumitrescu 2012 Dumitrescu Radu Gabriel, *Un tezaur monetar de la 1848 descoperit la Leșliu, județul Dolj*, în *Monedă și comerț în Sud-Estul Europei*, IV, 2012, p. 171-181.
- Garoafă 2013 Garoafă D., *Popeștii de Luncavăț, Studiu istoric și documente*, Rm.Vâlcea, 2013.
- Iliescu 1958 Iliescu O., *Însemnări privitoare la descoperiri monetare (II)*, în *Studii și Cercetări de Numismatică*, II, 1958, p. 457.
- Iorga 1930 N., *Istoria bisericii românești*, București, 1930, vol II.
- Lahovari 1902 Lahovari George Ioan, *Marele dicționar geografic al României*, București, 1902, vol. V.
- Petrescu-Dâmbovița 1995 Petrescu-Dâmbovița M., *Istoria României de la începuturi până în sec. al VIII-lea*, București, 1995.
- Popescu-Cilieni 1941 Popescu-Cilieni Ioan, *Biserici, târguri, sate din jud. Vâlcea*, Craiova, 1941.
- Preda 1973 Preda C., *Monedele geto-dacilor*, București, 1973.
- Rizea, Ene 2007 Rizea Ligia-Elena, Ene Ioana, *Monumente istorice din județul Vâlcea. Repertoriu și cronologie*, Rm. Vâlcea,

- 2007.
- Rădulescu 2001 Rădulescu T., *Un tezaur de la 1848 descoperit la Valea lui Pătru, comuna Scaiești, în Oltenia*, 13, 2001, p. 119-122.
- Rădulescu, Deca 2003 Rădulescu T., Deca Eugen, *Un tezaur din timpul revoluției de la 1848 descoperit în satul Olteanca, comuna Glăvile – Vâlcea*, în *Studii Vâlcene*, SN, nr.1 (VIII), Rm. Vâlcea, 2003, p. 200-203.
- Rădulescu, Deca 2004 Rădulescu T., Deca Eugen, *Un tezaur din timpul revoluției de la 1848, descoperit la Olteanca, comuna Glăvile – Vâlcea*, în *Oltenia*, 8, 2004, p. 114-130.
- Slătineanu 1938 Slătineanu Barbu, *Ceramica românească*, București, 1938.
- Stoicescu 1970 Stoicescu N., *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din Țara Românească*, Craiova, 1970.
- Tamaș et alii 1978 Tamaș C., Bardașu P., Purece S., Nestorescu-Bălcești H., *Revoluția de la 1848 în județul Vâlcea, studiu și documente*, Bălcești pe Topolog, 1978.
- Theodorescu 2009 Theodorescu Răzvan, *Episcopi și ctitori în Vâlcea sec. al XVIII-lea*, în *Buridava, Studii și materiale*, VII, 2009, p.140-148.

ILUSTRAȚII

Foto. 1

Foto. 2

Foto. 3

Foto. 4

Foto. 5

Foto. 6

Foto. 7

Foto. 8

Foto. 9

Foto. 10

Foto. 11

Foto. 12